

Як на Поліссі колись осушували болото

Біда весной по Поліській болястай. Ориг. рис. (собств. «Нивы») Игларевского, граф. Рашинский.

Живучи серед боліт, **КРАЄЗНАВСТВО** наші предки мали багато серйозних проблем: відсутність доріг між селами в період розливу рік, постійні затоплення посівів, мала кількість орної землі. Адже більшість території Полісся була залита водою. Ось чому здавна мріяли поліщуки про осушування болітних угідь. Як це відбувалося на початку ХХ століття, можна прочитати в рукописах поляка Героніма Тукальського-Нелюбовича.

Він пише, що навколо села Мутвиця було дуже багато боліт, а орних земель обмаль. Більшість посівів завжди підтоплювалися водою, бо землі були дуже низькі. Річку Гнилу Прип'ять, яка протікала біля села, пан Геронім називає непередбачуваною: в одному місці вона широка, а в іншому надто вузька, що не давало можливості воді швидко витікати із цієї місцевості, а лише накопичувало її у прибережних болотах. Рови навесні теж не відводили воду, бо були переповнені.

Необхідна була меліорація. Але вона на Поліссі в той час не фінансувалася. Пан Геронім власними силами взявся за осушку болота. Ще раніше біля маєтку він викопав великі рови, які повністю осушили навколишню територію. До річі, вони до цих пір існують і завжди наповнені водою.

Свій експеримент з меліорації Геронім розпочав в урочищі Підлужжя. Спочатку було викопано рови до Гнилої Прип'яті. Ця робота виявилася дуже важкою, але вона давала подвійну вигоду: торф і осушку території. Торф складався акуратно, а пізніше перевозився у двір для приготування добрива. Клався шар гною, потім шар торфу, а взимку таке добриво вивозилося на поля.

Після осушки вирішили переорати клаптики болота, щоб одержати землю для посіву зернових чи висадки картоплі. Це теж була нелегка праця. Купували для цього спеціальні плуги. Лемеші від них часто ламалися. Коні не могли орати цілий день. Після полудня їх змінювала інша партія. Орала й волами. У поліських селах тоді частіше використовувалися воли, ніж коні. Вони виконували таку ж роботу, що й коні, але коли траплявся нещасний випадок, м'ясо волів можна було вигідно продати.

Місцеві селяни приходили дивитися на те, «що задумав панич зробити з болота». Не вірили, що у нього щось вийде. Розорювання пасовищ планувалося проводити 10 років. Почали з урочища Стайла. Цілі дні панич проводив там. За цим заняття якимось застала його Марія Камінська, з відомої на Поліссі родини Бутримовичів. Але експеримент свій Геронім завершив успішно: у болота було відвойовано чимало землі. Його експерименти припинилися в 1939 році.

Про осушку болота в Морочному розповідає у своєму романі «Стохід» Андрій Дугінець. Від старожилів цього села він чув, як це відбувалося, а згодом зафіксував цю розповідь у своїй книзі. Дід Конон хоче спустити воду зі свого клаптика землі, але рівчак має пройти через панську землю. Тому робить він цю справу, вважає, незаконно. Його син і він сам будуть покарані за те, що насмілилися зачепити клаптик землі поміщика. «А пану не вигідно, щоб у селян була своя земля. Сінокоси на болотах приносять йому прибуток у 10 разів більший, ніж найкраща орна земля», - пише автор роману.

Ці далекі події минулого для нас вже не зовсім зрозумілі. Нам трохи дивно читати про річку Гнила Прип'ять, яка колись була повноводною. Тепер це лише поросле очеретом русло. А от як виглядає болото, можемо бачити прямо посеред села. Адже Мутвиця стоїть в низовині, і просто за будинками ми можемо бачити клаптики болота.

Ольга ЧУГАЙ, учасниця гуртка «Сходинки краєзнавства» Мутвицької ЗОШ I – III ст.